

Yitirilen Bir 20. Yüzyıl Anıtı: Tercüman Gazetesi Binası

Türkiye’de modern mimarlık yapılarını koruma sorunu hiç gündemden düşmeyen bir konudur. Koruma alanında modern olanın da tarihsel nitelik taşıdığına ve önemine toplum genelinde ikna olunduğu söylenemez. O nedenle Ankara’daki İller Bankası binası gibi bir dönem başyapıtı duyarsızca yıktırılıp ortadan kaldırılabilmiştir. Bu yıkıcılığın son somutlaşmalarından biri de İstanbul Topkapı’daki eski Tercüman gazetesi binası örneğinde görüldü. Yapının sadece yarım yüzyıl yaşaması mümkün oldu. Anlaşılan o ki, gelecek kuşaklar bu ülkede 20. yüzyılın ikinci yarısında yapılmış önemli hiçbir yapının varolmadığını düşünecekler.

1

Yıldız Salman, Nilüfer Baturayoğlu Yöney ■ İnşa edildiği 1974 yılından itibaren İstanbul’un batı girişindeki simge yapıların tartışmasız en bilineni olan Tercüman Gazetesi Matbaa ve Yönetim Binası, bir gece vakti yıkıldığı 3 Aralık 2024 gününe kadar İstanbul Batı koridorunun 20. yüzyıl mekansal hafızasının son temsilcisiydi (Resim 1).

Sınırlı bir yarışma sonucunda seçilen Günay Çilingiroğlu ile Muhlis Tunca’nın tasarımı, 1974 yılında inşa edilmiştir. Yapı, 1993 yılında gazetenin sahibi Kemal Ilıcak’ın ölümü sonrasındaki mali kriz döneminde elden çıkarılmıştır. Tasarlanış amacının dışında Özel

Tercüman Lisesi, Anadolu Ajansı, Basın İlan Kurumu, Mitsubishi Motors ve son olarak da Toya Plaza tarafından farklı işlevlerle kullanılmıştır (Resim 2).

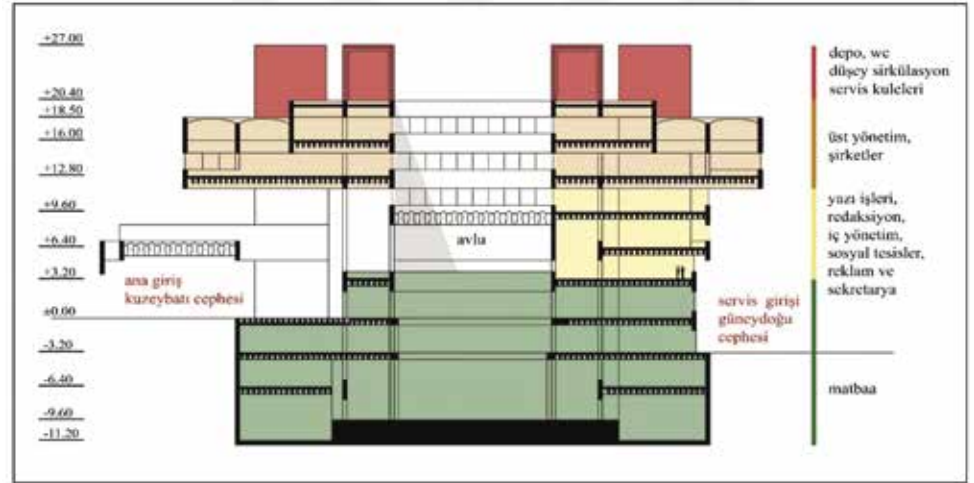
Çilingiroğlu ve Tunca’nın Çağaloğlu’ndaki İstanbul Reklam Sitesi’nde (1968-1972) de kendisini gösteren cesur mimari tavırları, Tercüman Gazetesi Binası’nda daha anıtsal bir kütleye evrilir. Hızlı bir araç trafiğinin bulunduğu Londra Asfaltı üzerinde henüz yapılaşmamış bir çevrede hayata geçen yapının “kendi başına bir plastik etkisinin olması ve bunun uzaktan algılanması olanağı” vardır ve mimarlar bu olanağı “bilinçli bir şekilde ve hayli ustalıkla” kullanmış, bellekten silinmeyen bir “ticari

1 Tercüman Gazetesi Binası, 1980’ler (Salt Araştırma Arşivi; no: TMGH028015E).
2 Tercüman Gazetesi Binası, 2009 (Fotoğraf: David Benito / Flickr).
3 İşlev bölgeleri ve taşıyıcı sistemi gösteren kuzeybatı-güneydoğu aksı kesiti [Atilla Yücel’in makalesinden üretilmiştir (Yücel, a.g.e., 1985) Kaynak: Kaymak, a.g.e., 2019, Şekil 3.10].

imge” yaratmayı başarmıştır¹ (Resim 1). Anıtsal Brütalist görünümünün ötesinde, tasarım ve taşıyıcı sistem özellikleri ve teknolojisiyle Türkiye modern mimarlığında öne çıkan yapı, döneminin farklı uluslararası yaklaşımlarını da yansıtmaktadır.

Frank Lloyd Wright’ın Larkin Binası (Buffalo, ABD, 1906) ile başlayan, “hizmet edilen” ve “hizmet eden” mekanların ayırımına ve bunun parçalanmış kütle biçimlenişine yansıtılmasına yönelik tavır, Louis I. Kahn’ın Yale Sanat Galerisi (New Haven, ABD, 1957) ile Pensilvanya Üniversitesi Richards Tıbbi Araştırma Binası (Philadelphia, ABD, 1959) ve Kenzo Tange’nin (URTEC) 1961-1966 yılları arasında inşa edilen Yamanashi Basın ve Yayın Merkezi’nde (Kofu, Japonya) de izlenir². Frampton, Metabolist hareketin sembolik megastrüktürlerinin batıya yansımaları olarak Moshe Safdie’nin Habitat’67 Konutları’ndan (Montreal, Kanada, 1967) bahseder. Uluslararası mimarlık tarihi anlatıları içinde kendine yer bulamayan Kisho Kurokawa’nın Nagakin Kapsül Kulesi (Tokyo Ginza, Japonya, 1972), Doğan Tekeli ve Sami Sisa’nın LASSA Fabrikası (İzmit, 1975-1977) gibi Tercüman Gazetesi Binası da, tasarım yaklaşımı, tasarım teknoloji birlikteliği, teknolojik özellikleri ve güçlü plastiği ile bu örneklerle rahatlıkla eklenebilir.

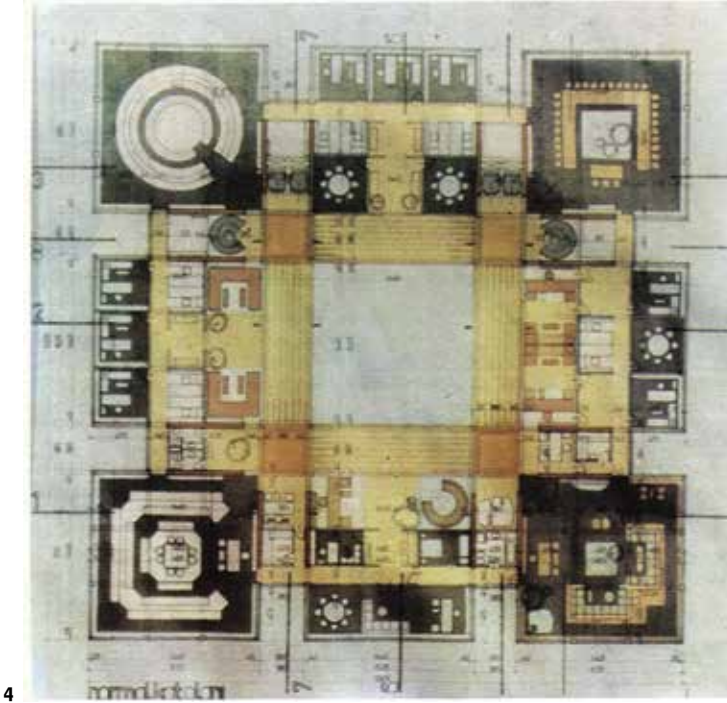
Çilingiroğlu ve Tunca, işlevsel programı matbaa, yazı işleri ve gazeteye ait yönetsel, sosyal birimler ve üst yönetim ve şirketlere ait bölümler olarak üç ana grupta toplayıp, bunu yapının biçimlenişinde belirleyici bir veri olarak yorumlamıştır (Resim 3). Bu etkiyi güçlendirmek amacıyla yönetim bloğu, dört köşede yer alan sekiz düzey kule arasında yükseltilmiştir. Kuleler, ana taşıyıcılar olmanın yanı sıra düzey sirkülasyon ve tesisat bloğu işlevlerini üstlenmiş, hizmet eden ve hizmet edilen mekanlar kütsel olarak birbirinden ayrılmıştır. Bu ayırım, mimarların daha erken yapılarında, örneğin İstanbul Reklam Sitesi’nde egemen olan işlevsel kütle parçalama yönteminin³ geliştirilmiş hali olarak yorumlanabilir. Üst kotta asılı duran bu bloğun büyük konsol

parçalara bölünmesi ise yapının plastik etkisini güçlendirmiştir.

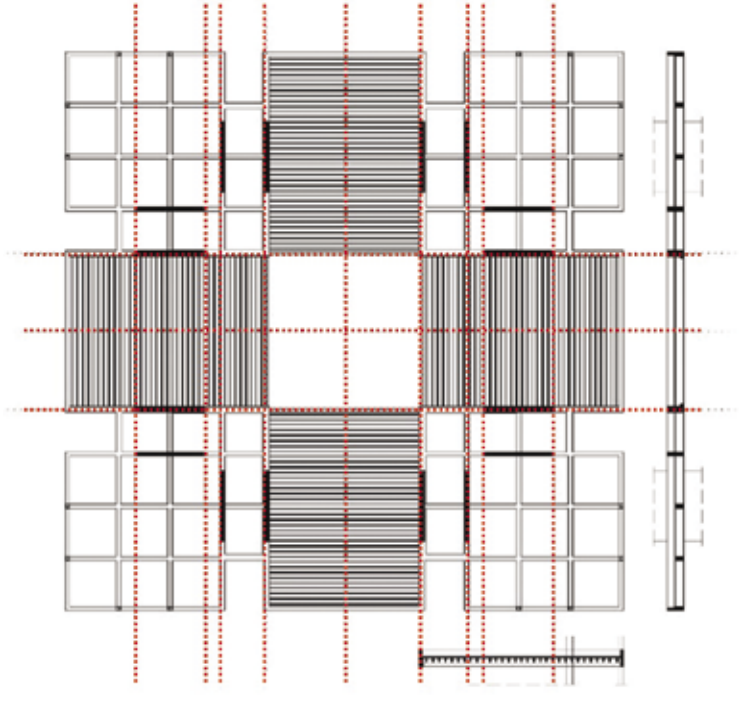
Avan proje aşamasında daha basit bir strüktürel sitemi olan yapı, uygulama sürecinde iddialı tasarıma eşlik edecek şekilde yeniden ele alınmıştır. Yapının 8 kulesini taşıyan 16 adet perde duvar yapının temel düzey strüktürünü oluşturur ve 23 m’lik açıklıkları (Resim 4, 5) ve +12,80 m kotunda görsel olarak 15 m olarak algılanan ancak gerçekte perdelerle dik yönde 7 m, diyagonal aksta ise yaklaşık 20 m dışarı uzanan konsolları taşır⁴ (Resim 6, 7). Perde duvarlar kayar kalıpla yerinde dökülmüş⁵, döşemeleri oluşturan T biçimli öngermeli kirişler ise yurtdışında prefabrik olarak imal edilerek yerleştirilmiştir. Çift kirişli konsol

2

3

4

5

olarak tasarlanan kuzeybatı cephedeki ana giriş saçağının iç kısmında çelik taşıyıcı cam bir örtü bulunmaktadır (Resim 8, 9). Bunun bir benzeri de +9,60 m kotunda iç avlunun üzerini örtmektedir.

Binanın dört köşesindeki 225 m²'lik konsol mekanlar inşa edildiği dönemde sadece Türkiye değil, Avrupa için de bir teknolojik yenilik⁶. Dönemin ileri teknolojisi olan öngermeli elemanlar, projenin statik tasarımını üstlenen Rasin Etiman tarafından Semih Tezcan danışmanlığında bilgisayar desteğiyle hesaplanmış ve Freyssinet Firması tarafından imal edilmiştir⁷. Yapının ısıtma, iklimlendirme ve sıhhi tesisat projesini Fikret Taşangil ve Engin Kember ve elektrik tesisatı projesini Bülent Cedetaş hazırlamıştır⁸.

Çavuşoğlu-Kozanoğlu Firması bu iddialı tasarımı iki yıl gibi kısa bir sürede gerçekleştiren bu hızlı imalat süreci belirli aksaklıkları da beraberinde getirmiştir: Atilla Yücel'in de vurguladığı gibi⁹ yapı "brüt beton" olarak tasarlanmış ancak meydana gelen imalat hatalarını gizleyebilmek için yüzeylerin sıvanması tercih edilmiştir.

20. yüzyılın mimarlığının miras değeri kazanması konusundaki kuramsal tartışmalar 1990'larda yoğunlaşmakla birlikte, mimari mirası tanımlayanın sadece yaş olmadığı aslında çok daha erken metin ve tartışmalarda da yer almaktadır. Örneğin, doğrudan 20. yüzyıl mimarlığını mirasa konu etmeyen Venedik Tüzüğü¹⁰ (1964) kentlerin farklı dönemlerde inşa edilmiş yapıların bir bütünü olduğunu belirtir. Christian Norberg-Schulz (1979), kent ve kentli hafızasının, yerin ruhu ve kültürel anlam ile birlikte sürekli devinim ve dönüşüm içinde olduğunu

belirterek, yerin ruhunu korumanın aslında "onun özünü sürekli yeni bağlamlar içinde somutlaştırmayı" gerektirdiğinden bahseder¹¹.

Türkiye'de "mimari miras" kavramının günümüzde halen eskilik / yapı yaşı ile doğrudan ilişkilendiriliyor olmasına rağmen bu konuda en ileri görüşlü yorumlardan biri 56 yıl önce Doğan Kuban tarafından yapılmıştır. 1969 tarihli "Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar" makalesinde¹² kültürel miras bakımından tarihsellik kavramını, yapının yakın ya da uzak geçmişe ait olmasına değil, zaman içindeki dönüşümün ayrılmaz parçası olmasına bağlar: "Eğer bugünden yarına, teknikte ve sosyal yaşantıda köklü değişiklikler olsa, ... daha dün yapılmış bir yapı tarihi kimlik kazanır." Burada bahsedilen "tarihi kimlik" aslında günümüz diliyle "kültürel miras niteliğine" karşılık gelmektedir. Yine Kuban'a göre, "yaygın bir kriter olarak korumayı gerektiren estetik değerler" ise, "bilimsel, objektif olmaktan uzak[tır]": "Estetik değer, uzun bir zaman süresi içinde teşekkül etmiş yaygın bir yargı sonucu ortaya çıkar yani objektifleşir." Bu türden bir yargı, ancak gelişmiş bir kültür ortamında yaygınlaşabilir. Ülkemiz gibi gelişmiş ve objektif nitelik kazanmış bir kültür ortamına sahip olmayan toplumlarda, Tercüman Gazetesi Binası gibi seçkin bir yapının estetik değeri hala bireysel beğeniler üzerinden sorgulanabilmektedir.

Kuban'ın bu yorumundan yarım asır sonra, 20. yüzyıl mimarlığının miras değerleri üzerine odaklan tartışmalar hala benzer şekilde toplumsal kabullerin kritik önemine değinir. Vanlaethem ve

Poisson'a göre¹³, "özgünlük anıtın özel bir niteliği değil, geliştiği bağlamdan ayrılmaz bir yargı, semiyotik bir yapıdır": "... miras olarak tanımlanan yapılar yeni bir özgünlük yargısına özne oluşturarak, yeni belge kaynaklarını, uzmanların yeniden düşünülmüş yargılarını, yurttaşların aktif katılımını kapsayan ve [yeni] bir uzlaşmaya varmayı hedefleyen bir sürecin parçası olabilir." Modern Mimarlık ürünleri, özellikle de teknolojik değer ancak bu tür süreçlerle varılabilen bir yargı olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla bu konuda toplumsal nitelikte olumlu bir yargıda uzlaşmak güçtür.

2021 yılında InnovaConcrete Projesi kapsamında hazırlanarak ICOMOS 20. Yüzyıl Mirası Uluslararası Bilimsel Komitesi tarafından yayınlanan Cadiz Belgesi'nin¹⁴ önsözünde de belirtildiği gibi, "Avrupa'daki beton mirası risk altındadır. Yeterince anlaşılmamakta ve yeterince bakımı yapılmamaktadır. Sonuç olarak, sıklıkla bozulmaya terk edilmekte ve gözden çıkarılarak yıkılmaktadır." Ne yazık ki, Türkiye Modern Mimarlığına getirdiği tüm tasarım ve teknoloji inovasyonları hiçe sayılarak, Tercüman Gazetesi Binası'nın başına da aynı geliyor. Oysa docomomo'nun 1990 tarihli "Eindhoven Bildirgesi"¹⁵ ile Avrupa Konseyi'nin 1991 tarihli "20. Yüzyıl Mimarlık Mirasının Korunması Tavsiye Belgesi"¹⁶, 35 yıl önce bu kültürel miras türü ve bütünselliği ile toplumsal olarak tanınması ve korunmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır. 1991 Avrupa Konseyi Belgesi, bu mirasın "kullanılan yapı sistemleri bakımından [teknolojik] benzerlik ve karmaşıklığına" özel olarak dikkat çekmekte, 1990 docomomo Bildirgesi

ise, “uygun koruma teknik ve yöntemlerinin kullanılması” ve “öne çıkan mimari eserlerin yıkılması veya tanınmaz hale getirilmesinin önüne geçilmesi” gerektiğini belirtmektedir.

docomomo envanter fişlerinde ayrı bir başlık olarak ele alınan “teknolojik değerlendirme” aslında, 20. yüzyıl ve modern mimarlık mirasının değerlendirilmesi sürecinde konunun önemini göstermektedir. Ayrıca docomomo International ve docomomo Türkiye bilimsel çalışma grupları arasında Teknoloji Komitesi de bulunmaktadır. Teknolojik değerlendirme konusu 2013 tarihli “ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi”nde¹⁷, “Teknik ve Teknolojik Değer” başlığı altında “kültür varlığının ait olduğu dönemin teknik bilgi, beceri, yapım, malzeme ve işçiliğine ilişkin belgesel niteliklerinin tümü” biçiminde açıklanmıştır. Modern mirasa özgü teknolojik değerlendirme konusunda, docomomo ABD “eserin yapısal, programatik veya estetik zorlukları çözmek için yenilikçi modern teknolojilerden yararlanıp yararlanılmadığını” sorgular. Tercüman Gazetesi Binası’nın diğer nitelikleri yanında, bu bağlamda da değerli bir yapı olduğu açıktır.

ICOMOS 20. Yüzyıl Mirası Uluslararası Bilimsel Komitesi ve Getty Koruma Enstitüsü ortaklığıyla hazırlanan 2021 tarihli “20. Yüzyıl Mirası Tarihi Tematik Çerçevesi”nin¹⁸ “Bilimsel ve Teknolojik

Gelişmelerin İvme Kazanması” başlıklı 2. Teması, 20. yüzyılda yapı malzemeleri ve inşaat tekniklerinin, daha önceki yüzyılların geleneksel malzeme ve yöntemlerinden farklılaştığını vurgulamakta, özellikle beton ve çelik kullanımının yeni yapım teknolojileri ve çok katlı yapıların üretiminde rol oynadığını belirtmektedir. Ayrıca, docomomo ABD’nin değer sorgulamasına benzer şekilde betonarme ve prekast betonun yaygın kullanımı yanında, “mimari fikirlerin dışavurumcu malzemesi olarak betonun yaratıcı ve plastik kullanımına” dikkat çekmektedir. Beton kullanılan 20. yüzyıl mimari üslupları arasında, temelinden üst örtüsü, dekoratif öğeleri ve anıtsal heykellerine, farklı brüt beton yüzeyleriyle dikkat çeken Brütalizm öne çıkmaktadır. Yapısal tasarım bağlamında ise bilgisayar destekli tasarımın gelişmesi gerek mühendislik gerek mimarlık alanında hızlı, büyük ve verimli strüktürel biçimlerin üretilmesini sağlamıştır. Tercüman Gazetesi Binası, tasarım hikayesi, teknolojisi ve güçlü plastiği ile bu kapsamda Türkiye Mimarlık Tarihi’nde önemli bir öyküsü ve anlatısı olan bir yapıdır.

2021 Cadiz Belgesi de benzer biçimde, beton kullanımının “200 yıl boyunca gelişme ve iyileşme gösteren” bir süreç olduğuna dikkat çekerek, bu süreç içinde “yeni ve deneysel” tasarım ve uygulamaların yer aldığını hatırlatmakta ve yapılacak miras değerlendirmelerinde bu durumun göz önüne

4 Kavramsal plan, +12,80 m kotu (Kaynak: Yücel, a.g.e., 1985).
5 +12,80 m kotu kalıp planı ve kesitleri (Kaymak, a.g.e., 2019, Şekil. 3.28).
6 +12,80 m kotundaki konsollardan detay (Kaynak: Yücel, a.g.e., 1985).
7 Yapının yıkım sürecinden konsolları gösteren detay, 2024. Yapı için verilen statik yetersizlik ve risk kararına karşılık, yıkım sırasında konsollu bir parçasının tek başına ayakta durabilmesi, bu kararın tartışmaya açık olduğunu düşündürmektedir (Kaynak: Muharrem Gürbüz / X).

alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Diğer yandan, çimento üretimi ve betonarme yapıların inşasının “yoğun enerji tüketimi” gerektirdiğini hatırlatarak, Birleşmiş Milletler’in “2030 için Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri”nin¹⁹ temel ilkeleri doğrultusunda, “onarım ve bakım yapmanın”, yapıyı yıkarak yerine başka yeni bir yapı inşa etmekten her zaman çok daha sürdürülebilir bir uygulama olduğunu belirtmektedir. 2014 tarihli docomomo “Eindhoven-Seoul Bildirgesi”²⁰ de modern yapıların sürdürülebilir biçimde korunmasını ve dönüşümünü desteklemektedir. Oysa ülkemizde, doğal afet riskleri başta olmak üzere gündemde olan sorunlar, sağlam olmalarına rağmen özellikle 20. yüzyılın betonarme yapılarının riskli ilan edilerek yıkılmasına neden olmaktadır (Resim 8, 9). Gerçekten riskli olduğu belirlenen yapılarda bile yapısal güçlendirme ve restorasyon yapılması mümkünken; inşaat sektörünün baskınlığı ve bu sektöre atfedilen önem ile kentsel alanlardaki yüksek rantlar,

8 Kuzeybatı cephede yer alan ana giriş saçağından detay, 1980'ler (Kaynak: İTÜ Restorasyon Anabilim Dalı Arşivi, N 036_16_Tercüman Binası, Topkapı).
9 Saçağın alttan görünüşü, 2000'ler (Kaynak: Toya Plaza).

çevre ölçeğinde ve miras kapsamındaki sürdürülebilirlik kaygılarına karşın yeni inşaatları desteklemektedir. Tercüman Gazetesi Binası da benzer gerekçelerle yitip gitmiştir²¹.

Sonuç olarak İstanbul'un özgün bir 20. yüzyıl kentsel simgesi olan Tercüman Gazetesi Binası'nın kaybı, aynı zamanda Türkiye Mimarlık Tarihi ve Modern Mimarlık Mirası içinde tasarım-teknoloji birlikteliğiyle öne çıkan değeri tartışılmaz düzeyde bir örneğin kaybıdır. Oysa, "ICOMOS Türkiye Mimarî Mirası Koruma Bildirgesi"²² (2013) ile pek çok başka uluslararası belgede de vurgulandığı gibi, kültürel miras "yenilenemez bir kaynak" ve gelecek nesillere aktarılması gereken bir "emanet" olarak görülmelidir. Yine aynı bildirmede vurgulandığı gibi, korumanın özellikle karar vericiler tarafından kamu yararına dinamik bir süreç olarak algılanması ve yasal düzenlemelerin mülk sahiplerini özendirici ve destekleyici bir anlayış içermesiyle, yoğun kentsel baskıların önüne geçmek mümkün olabilir.

■ Yıldız Salman, Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Teknik Üniversitesi; docomomo_tr; Nilüfer Baturayoglu Yöney, Prof.Dr., University of Central Florida, docomomo_tr

Notlar:

- 1 Atilla Yücel, "Tercüman Binası: Mimarlıkta Biçim, Simge ve İşlev Üzerine", *Mimarlık*, sayı 214, Nisan 1985, s. 29-32.
- 2 Kenneth Frampton, *The Evolution of 20th Century Architecture: A Synoptic Account*, Springer, Viyana ve New York, 2007. Ayrıca bkz.: Kenneth Frampton, "Louis Kahn: Modernization and the New Monumentality 1994-1972", The MIT Press, Chicago, 1995, s. 209-246.
- 3 Boğaçhan Dünderalp, "Günay Çilingiroğlu, Muhlis Tunca, İstanbul Reklam Sitesi, İstanbul, Türkiye, 1968-1972: Zorunlu Bağlamsallık mı, Yoksa Bağlamsal Bir Çaba mı?", sayı 40, 2014, s. 62-65.
- 4 Tercüman Gazetesi Binası'nın, kaynaklarda açık biçimde yer almayan yapım sistemini çözümlememize destek veren Emre Kishalı'ya teşekkür etmek isteriz.
- 5 Yücel, a.g.e., 1985.
- 6 "Binamızın dört üst köşesine alttan hiçbir destek görmeden boşlukta duran iki yüz yirmi beşer metrekairelik beton bloklar sizi korkutabilir. Koca sekiz çalışma mahallinin etrafa kanat açar gibi boşlukta durması sadece Türkiye'de değil, bütün Avrupa'da yenilik teşkil etmektedir. ... Boşlukta duran beton bloklar, Almanya'da yine özel olarak imal ettirilip, yine özel bloklarla gerdiren yüksek dayanma güçlü demirlerle üstten askıya alınmıştır. ... Binamız, yerden yirmi metre aşağılarda atılan ana temellerde yükselen taşıyıcı on altı perde üzerine oturtularak yükseltilmiş, bu perdeler, binanın üstünde ayrı görevleri olan kuleler meydana getirmişlerdir. Binamız boşlukta dört tarafa kanat açmış mahalleri, kuleleri, her yandan görülebilen Tercüman'ın "T" harfi esprileri, son sistem baskı-dizgi, renk makineleri, kameralar ile Londra Asfaltı'nın kenarında Türkiye için, Türk milleti için çalışmaktan başka düşüncesi olmayan bir gazetesinin elemanlarını beklemektedir. Bu sistem çevreyolu geçitleri inşaatında da uygulanmış, iki yana kanat açmış beton yollar, Tercüman binasındaki blokların adeta minyatürü olmuştur." Bkz.: Anonim, 26 Ekim 1975, s. 2; Sümeyye Kaymak, "Türkiye'de Avantgar Modernizmin Bir Örneği Olarak Tercüman Gazetesi Binası", İTÜ FBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- 7 "Her biri yirmi üç metreye varan açıklıklarla koca beton blokların boşlukta durdurulabilmesi dünyaca meşhur ünlü Freyssinet Öngerilim Firması ile yapılan anlaşma sonucu mümkün olmuş, firmanın Türkiye mümessili Rasın Etiman'ın elektronik beyinlerde günlerce yaptığı ince hesaplar, Londra Asfaltı

kenarındaki inşaat abidesinin mucizelerini mimarimize armağan etmiştir." Bkz.: Anonim, 26 Ekim 1975, s. 2; Kaymak, a.g.e., 2019).

8 Yücel, a.g.e., 1985.

9 A.e., 1985.

10 "The Venice Charter", 1964: [https://prod-admin.icomos.org/wp-content/uploads/2025/03/Venice_Charter_TR.pdf].

11 Christian Norberg-Schulz, Rizzoli, New York, 1979.

12 Doğan Kuban, "Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar", *Vakıflar Dergisi*, sayı 8, 1969, s. 341-356.

13 Francine Vanlaethem ve Céline Poisson, "Questioning Material/Conceptual Authenticity", *The Challenge of Change - Dealing with the Legacy of the Modern Movement*, IOS, Rotterdam, 2008, s. 127-130.

14 Cadiz Document, "InnovaConcrete Guidelines for the Conservation of Concrete Heritage", 2021.

15 docomomo, "Eindhoven Statement", 1990.

16 Council of Europe "Recommendation on the Protection of the Twentieth-Century Architectural Heritage", 1991: [https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804bde8d].

17 ICOMOS Türkiye, "Mimarî Mirası Koruma Bildirgesi", 2013: [http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0784192001542192602.pdf]

18 Susan Marsden ve Peter Spearritt, "The Twentieth-Century Historic Thematic Framework: A Tool for Assessing Heritage Places", *Getty Conservation Institute*, Los Angeles, 2021: [https://hdl.handle.net/10020/gci_pubs_historic_thematic_framework_tool].

19 United Nations, "Sustainable Development Goals for 2030", 2017: [https://sdgs.un.org/goals].

20 docomomo Eindhoven-Seoul Statement, 2014: [https://docomomo.com/organization/#aboutstatement].

21 Tercüman Gazetesi Binası sahip olduğu mimari, toplumsal ve teknolojik değerleri ile 2010 yılında tescil edilmiştir. Aradan geçen 14 yılda bu değerlerden herhangi bir kayıp olmadığı halde, mülk sahibinin talebi üzerine 2012 yılında tescili kaldırılmıştır. 2020 yılında İBB Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü'nün yeniden tescil talebi karşısında ilgili koruma kurulunun bu değerlendirmeyi yapabilmek için yapının "sanatsal, mimari ve estetik niteliklerini anlatan ve üniversitelerin ilgili bölümleri tarafından hazırlanan rapor" talebi 29.11.2021 tarihinde yerine getirilerek yeniden tescil başvurusu yapılmıştır. Ancak 03.12.2023 gününe kadar bu konuya ilişkin bir değerlendirme yapılmadan, yıkım gerçekleştirilmiştir.

22 ICOMOS Türkiye, a.g.e., 2013.